

Oversigt

Progressivismen i USA ca. 1900-1920

ET FORSØG PÅ STRUKTURERING AF FORSKELLIGE FORTOLKNINGER

AF

LARS BRET LAU

Den progressive Periode er et centralt tidsafsnit i amerikansk historie. Fra slutningen af det 19. århundrede brød konsekvenserne af industrialiseringen for alvor igennem på næsten alle områder af samfundslivet. Det politiske system blev reformeret, og den ældre laissez-faire økonomi afløstes af en højere grad af intervention fra statens side. Nu var statsmagten ikke længere et serviceorgan for erhvervslivet og specielt de større korporationer, men en aktiv magtfaktor i reguleringen af samfundet, herunder fastsættelse af spillereglerne for udøvelsen af den frie konkurrence og forbedringer indenfor sociallovgivningen etc. Den vildtvoksende industrialisering af landet blev navigeret ind i et mere roligt leje, hvor konjunkturernes op- og nedgange blev udjævnet til fordel for den brede befolkning. Det var den moderne stat, som blev grundlagt.

Reform- og moderniseringsprocessen har været genstand for adskillige fortolkninger. Det gælder lige fra historikere som deltog aktivt i perioden til de nye tilgange fra slutningen af 1980'erne. Den historiske debat har drejet sig om følgende: Hvor udsprang den progressive bevægelse fra, hvilke befolkningsgrupper tilhørte de progressive; hvad var deres målsætning, opnåede de noget i perioden og hvilke konsekvenser fik det? Oversigten vil forsøge at indfange nogle af de væsentligste for tolkninger af perioden frem til 1988.¹ Jeg har udvalgt seks cen-

¹ Grunden til at fremstillingen slutter med det sidste hovedværk fra 1988 er, at det på mange områder er en sammenfatning af de øvrige. Det bemærkes i den forbindelse, at i hvert tilfælde to værker er udkommet efter 1988: Olivier Zunz: *Making America Corporate 1870-20*. Chicago 1990. Kenneth Finegold: *Experts and Politicians. Reform Challenges to Machine Politics in New York, Cleveland, and Chicago*. New Jersey 1995. Ingen af disse repræsenterer nye tilgange, hvorfor de ikke vil blive behandlet nærmere.

trale teser, som efter min opfattelse repræsenterer de vigtigste tilgange til perioden, og jeg har foretrukket en strengt kronologisk og komparativ gennemgang, som efter min opfattelse giver det bedste helhedsindtryk. Fremstillingen falder i to dele. Første del giver en introduktion til den liberale historikertradition i USA, men hovedvægten er lagt på konsensusfortolkningen i relation til Den progressive Periode. Videre vil afsnittet fortrinsvis fokusere på disse to forskellige historiesyn, idet de har haft betydelig indflydelse på de senere fortolkninger. Formålet er således at give et indblik i de to tilganges teori for at kunne forstå de efterfølgende udlægninger. Anden del vil i højere grad se på de nyere resultater indenfor udforskningen af emnet, og her ser jeg historikernes udbytte i lyset af både videnskabsinterne og socioøkonomiske faktorer. Hermed menes, at der igennem artiklen løbende vil blive gjort nogle overvejelser af mere systematisk karakter over de historiografiske årsagsfaktorer, som historikernes materiale, ideologi, økonomisk, politisk eller mental tilgang, holdninger til brug af historieskrivningen som påvirkningsmiddel og endelig den samtidige udvikling generelt (inden- og udenrigspolitisk). Formålet er at få kastet lys over det væsentligste fra epoken, hvorved man kan få indsigt i de lange linier bagud i tiden. Min afgrænsning går på, at jeg kun beskæftiger mig med det politiske/samfundsmæssige: Hvem kom til magten, hvad ville de og var der tale om en samlet gruppe af mennesker? Jeg er bevidst om, at andre emner naturligvis også kan have sin berettigelse i beskrivelsen af perioden, ligesom jeg har undladt at undersøge spørgsmålet, om der har udviklet sig alternative opfattelser af den amerikanske progressive periode udenfor USA.²

I. De tidligste fortolkningsrammer

Dette afsnit vil koncentrere sig om et enkelt værk af Charles A. Beard et al., *The Rise of American Civilization*.³ Når denne bog er udvalgt, er det,

² Denne oversigt er et uddrag og en omskrivning af mit speciale. Lars Bretlau: *Gensyn med Progressivismen. Forskellige fortolkninger af Den progressive Periode, 1927-1988*. Speciale ved Københavns Universitet. Det humanistiske Fakultet. Institut for Historie. København 1996. I den forbindelse vil jeg takke min vejleder, professor, dr.phil. Inga Flo-to og universitetslektor, cand.mag. Carsten Due-Nielsen, for støtte og gode råd gennem forløbet i arbejdet med dette indlæg, men ansvaret for artiklen er mit alene.

³ Den anvendte udgave er to bind samlet i én bog (udgivet i 1945), som gav en fortolkning af hele USAs historie. I relation til oversigtens problemstilling er det således kun Beards fortolkning af Den progressive Periode i slutningen af bind 2, som behandles, samt forordet til bogen. Charles A. Beard et al.: *The Rise of American Civilization*. New York 1927.

fordi den på mange måder repræsenterede et klimaks for de liberale progressive historikere. Den progressive Periode sluttede omkring 1920, og allerede syv år senere udkom Beards fortolkning af epoken. Værket påvirkede i høj grad den amerikanske selvforståelse, og blev en klassiker for de efterfølgende generationer.⁴

»The Progressives« med Charles A. Beard (1874-1948) i spidsen hævdede, at der primært var tale om et sammenstød mellem økonomiske interesser. På den ene side stod en minoritet af befolkningen, som kontrollerede kapitalen og udgjorde den politiske magtelite, og på den modsatte side den almindelige amerikaner. Han fokuserede på konflikten mellem to forskellige interessegrupper i det amerikanske samfund, nemlig »the people« og »the interests«, en opfattelse præget af to modpoler kombineret med en tro på fremskridtet. Det var nemlig konflikten, som drev samfundet fremad.⁵ Og der var ingen tvivl om, hvor Beards sympati lå. Det var hos den almindelige amerikaner, som efter hans opfattelse havde været med til at bygge USA. Beards tese var, at når man skulle beskrive »virkeligheden« eller »reality«, så måtte man spejle efter de økonomiske magtfaktorer.⁶ De økonomiske faktorer var altid forbundet med et »rational choice«, og som følge heraf var alle politiske handlinger på tilsvarende vis kalkulerbare og dermed rationelle. De progressive historikere ville dermed udvikle nye redskaber til at finde en dybere forståelse af den politiske magtkamp, hvor de underliggende økonomiske bestanddele var udslagsgivende. De økonomiske magtstrukturer skabte med andre ord en bestemt rollefordeling, som aktørerne tilpassede sig.

Man må nok betegne det som en simplistisk fortolkningsform, fordi de progressive historikere ikke tog andre forklaringsformer ind i deres fremstilling, f.eks. udenrigspolitiske eller mentalitetsmæssige facetter. Deres vision var et bedre samfund, der udviklede sig i retning af mere frihed, lighed, demokrati, medens »an invisible government« ikke længere var accepteret i den brede befolkning. Lidt firkantet kan man sige, at problemstillingen var: Skulle samfundsudviklingen styres gennem en aktiv handlen fra statsmagts side, eller skulle Adam Smiths »usynlige hånd« fortsat klare vanskelighederne? For Beard var der ingen tvivl om, at det var statsmagten, der tog og burde tage tæten.

⁴ Richard Hofstadter: *The Progressive Historians*, Turner, Beard, Parrington, p. 299. New York 1968.

⁵ Alan Brinkley: In retrospect. Richard Hofstadter's *The Age of Reform: A Reconsideration*. *Reviews in American History*. Vol. 13, no. 3, p. 464. September 1985.

⁶ Niels Thorsen: Nyere tendenser i amerikansk historiografi: Debatten om »konflikt« og »konsensus«. *Historisk Tidsskrift*. Bd. 74, p. 349. 1974. Carsten Staur: Richard Hofstadter og den liberale tradition. *Historisk Tidsskrift*. Bd. 79, p. 82. 1979.

Endelig var der Beards historiesyn i mere bred forstand. »A usable past« var udgangspunktet, og historieskrivningen skulle være et politisk redskab, der kunne indgå i den samtid, historikerne levede i.⁷ Målet var således en påvirkningsproces overfor befolkningen. Det var en erkendelsesinteresse, hvor reformeringen af det amerikanske samfund stod i centrum, og der var en fundamental forventning om, at kilderne kunne udtømmes totalt, hvorved man ville få en objektiv fremstilling.⁸ Her ved havde historien igen løftet sig op på et højere plan, idet man var kommet et skridt nærmere det ideelle samfund, hvor alle indbyggere var frie og uafhængige. Det var dét, den amerikanske befolkning skulle lære af den nye historiefortolkning. Historikerens rolle var demaskeringen af virkeligheden, hvilket gav en mening med deres historiefremstilling, der således var formålsorienteret.⁹ Beards fortolkning var med andre ord progressivisternes egen selvforståelse, og de var ikke i tvivl om, at de gjorde en forskel, og at de havde ret.

Richard Hofstadters (1916-1970) hensigt med værket *The Age of Reform* var at undersøge relationerne mellem forskellige befolkningsgrupper i perioden med særlig vægt på betingelserne for udviklingen af den progressive bevægelse.¹⁰ Han ville udvikle en ny og bedre metode til at finde en dybere forståelse af de strømninger, som gav sig udslag i politisk handling. Pointen var den, at en historiker ganske vist kunne beskrive Den progressive Periode i rent intellektuelle termer, men man gik glip af noget væsentligt, hvis man ikke vidste, hvordan det følte sig at stræbe efter forandringer, når man ikke forstod epoken som drift eller lidenskab. Naturligvis kunne Beard beskrive perioden som en reaktion på undertrykkelse, utilfredshed og fattigdom etc., men fremstillingen blev rigere, hvis man også kunne formidle de følelser af vrede og indignation, som styrede bevægelsen. Historikerne, mente Hofstadter, gik glip af noget væsentligt, hvis de ikke forsøgte at forstå, hvad disse ændringer betød for samtiden. Denne indgangsvinkel anvendte Hofstadter i sin bog, der var et studie i politisk tænkning og i politiske strømninger.¹¹

Hofstadter var for det første af den opfattelse, at der i epoken kun var meget få befolkningsgrupper, som satte spørgsmålstegn ved det essentielle i den liberalistiske tankegang. Den hvilede på oplysningstidens

⁷ Hofstadter (1968), p. xvii.

⁸ Inga Floto: *Videnskabernes historie i det 20. Århundrede: Historie. Nyere og nyeste tid*, pp. 60, 87. København 1985.

⁹ *Ibid*, p. 89.

¹⁰ Richard Hofstadter: *The Age of Reform. From Bryan to F.D.R.* New York 1955.

¹¹ *Ibid*, p. 6.

verdslige og universalistiske idealer og virkelighedsopfattelse, herunder retsstaten og troen på fremskridtet gennem den uafhængige tænkning og forskning og et frivilligt personligt motiveret samarbejde. Der fandtes en samdrægtighed i form af en på afgørende punkter fælles kultur i USA. For det andet bebrejdede han de liberale, at de var gået i stå i 1950'erne. Deres forandringsiver gik nu på at bevare de reformer, som allerede var opnået. Hofstadters ærinde var at forklare, hvorfor det forholdt sig sådan, og han gjorde det på en helt speciel måde. Han hævdede nemlig, at de liberale i Den progressive Periode også var repræsentanter for en konservativ politisk ideologi.¹² Hermed ikke sagt, at progressivisterne ikke opnåede visse resultater, men han mente ikke, at der var tale om noget fuldstændig nyt og epokegørende i udviklingen af det amerikanske samfund. Dette var et af Hofstadters afgørende »raid« mod den liberale historietradition. Videre mente Hofstadter, at tiden ikke kunne skrues tilbage til forholdene før 1900, sådan som de liberale ønskede. De erfaringer, den amerikanske befolkning havde fået, kunne ikke tages fra den, og han konkluderede derfor i slutningen af *The Age of Reform*: »But actually to live in that world, actually to enjoy its cherished promise and its imagined innocence, is no longer within our power«. ¹³ Processen var irreversibel, og drømmen om at returnere til en tidligere idealtilstand var en illusion efter Hofstadters opfattelse. Den liberale tradition dannede således rammen for samfundets værdier, såsom den private ejendomsret, økonomisk liberalisme og den fri konkurrence. Det var indenfor den afgrænsning, der var splid mellem befolkningsgrupperne.¹⁴

¹² I en anden bog af Hofstadter, *The American Political Tradition*, vendte han begreberne helt på hovedet. Værket var så at sige startskuddet til konsensusfortolkningen. De liberale ønskede ingen forandringer, mens kapitalejerne og de konservative kredse var de dynamiske og moderniserende faktorer i samfundet. I kapitlerne om Roosevelt og Wilson lød overskrifterne: »Theodore Roosevelt: The Conservative as Progressive« og »Woodrow Wilson: The Conservative as Liberal«. Richard Hofstadter: *The American Political Tradition*. New York 1948.

¹³ Hofstadter (1955), p. 328.

¹⁴ Disse konflikter vedrørte forholdet mellem forskellige politiske kulturer. Den ene var WASP-kulturen (White Anglo-Saxon Protestant), som stammede fra de tidligere nordeuropæiske immigrationer, især fra Storbritannien og Holland. Den var nu en etableret og dominerende samfundsklasse i landet. Den anden havde sin rod i øst- og sydeuropæiske forhold, hvor et klientelsystem var karakteristisk og indført med immigranterne i sidste halvdel af det 19. århundrede. Det var en ny politisk kultur, fordi de nye tilflyttere »..., interpreted political and placed strong personal loyalties above allegiance to abstract codes of law or morals«. (Hofstadter (1955), p. 9.) Derfor ville progressivisterne have indført restriktioner i immigrantpolitikken, så det amerikanske politiske særpræg kunne bibeholdes. Man følte sig presset af de nye borgere med andre politiske moralbegreber.

Endvidere bestred han, at alle politiske handlinger var økonomisk rationelle. Mennesket handlede også ud fra andre motiver end de materielle. Her var han på direkte kollisionskurs med Beard. På dette felt var Hofstadter påvirket af social-psykologiske teorier, hvor klasse, status og magt blev undersøgt.¹⁵ Han ønskede at bidrage med andre indgangsvinkler til perioden, hvorved »status politics« kom i fokus.¹⁶ Det var denne form for systemteori (tilpasninger/modreaktioner), Hofstadter kunne anvende i sin fortolkning.¹⁷ Ved siden af »status politics«, som Hofstadter gerne ville fremhæve, var der »interest politics«, det vil sige den økonomiske tilgang, som Beard anvendte den. »Interest politics« var et lige så vigtigt element som »status politics«, men Hofstadters pointe var netop, at de progressive historikere lagde for megen vægt på førstnævnte. Ændringerne i Den progressive Periode medførte ifølge Hofstadter, at den oprindelige mellemklasse, som f.eks. udøvere af de liberale erhverv og andre økonomisk bedrestillede, blev overvældet af angst (status anxiety) for at miste social status. Den oprindelige mellemklasse blev med andre ord presset fra oven af nye virksomhedskonstruktioner og ejere, som havde helt andre økonomiske mål, end hvad samfundet tidligere havde kendt. Det var nye forretningsprincipper dikteret fra oven, hvor den enkelte ansatte i mindre omfang havde en goodwill med sig, hvis tiderne skulle blive dårligere. Her var tale om et fald i den sociale status, hvilket denne gruppe reagerede imod. Usikkerheden styrkedes yderligere af et pres fra neden af arbejderklassen og deriblandt

¹⁵ Christine Nasso (ed.): Contemporary Authors. New Revision Series. Vol. 4, p. 306. Detroit 1981.

¹⁶ Teorien, som han havde ladet sig inspirere af, stammede fra sociologen Robert Merton's funktionelle handlen (Hofstadter og Merton var i øvrigt kolleger på Columbia University). Hermed menes, at når der var tale om funktionelle, bevidste handlinger, var det relateret til materielle interesser. Hvis der var tale om ikke-funktionelle ubevidste handlinger, drejede det sig om psykologiske behov. De materielle interesser var således rationelle (manifest functions) og de psykologiske irrationelle (latent functions). Disse [manifest- og latent functions] betegnede Hofstadter som »interests politics« og »status politics«. Funktionalisterne i 1950'erne betragtede samfundet og dermed den sociale orden som systemer. De mente, at samfundet var i besiddelse af en struktur bestående af dele, som bidrog med vigtige funktioner til helheden. Den mest udbredte af funktionalisternes teorier gik ud på, at en hvilken som helst forandring i den sociale adfærd og organisation ét sted i samfundet ville medføre kompensatoriske tilpasninger/modreaktioner (feed-back) til opretholdelsen af stabiliteten i hele netværket af relationer mellem alle samfundets dele. Hver del af systemet havde sin funktion, og delene samvirkede for at opretholde systemet. Funktionalisterne var overbevist om, at det var integrationen fremfor disintegrationen, der var den overordnede tendens i alle samfundets udvikling. David Lee et al: The Problem of Sociology. p. 236-264. London 1989.

¹⁷ Paula S. Fass: Richard Hofstadter. In Wilson Clyde (ed.): Twentieth-Century American Historians. Vol. 17, p. 222. Detroit 1983.

immigranterne, hvoraf mange var på vej op ad den sociale rangstige. Den oprindelige mellemklasse blev derfor klemmt fra to sider.

Man kan således sige, at Hofstadter ville skildre det politiske liv fra to sider og derefter væve dem sammen. »Interest politics«, som var økonomisk funderet og »status politics«, der i sidste ende hidrørte fra personlige motiver. Det politiske miljøaspekt skulle fremhæves på linie med strukturtilgangen. Herved udvidede Hofstadter sin videnskabelige tilgang, fordi der var flere varianter at spille på som historisk forklaringsmodel. Hans indgangsvinkel var en mangfoldighed i anskuelser og holdninger, som skulle behandles på lige fod med hinanden. Kort sagt en form for pluralisme, hvilket i denne sammenhæng vil sige en vægtning af økonomiske værdier og strukturer sammen med tankesæt af personlige værdier. Det var det sidste emne, som havde Hofstadters største interesse. Han ville forsøge at finde ud af, hvad der var sket rent mentalt med de personer/grupper, som repræsenterede de progressive. Det var de politiske attituder og strømninger han søgte. Hvad var det, de ville, hvilken moral, følelser og drømme havde de om fremtiden, og på hvilke felter gik de på kompromis? Spørgsmålet »hvorfor« blev derfor nøgleordet i fortolkningen, fordi Hofstadter ville have svar på, hvordan de opfattede »virkeligheden« eller »reality« i modsætning til Beards spørgsmål »hvad«, der i højere grad fokuserede på kendsgerningerne. Det var en »status revolution«, som skulle være den bærende forklaringsfaktor på, at den progressivistiske bevægelse blev skabt. Han søgte kort sagt efter: »The Progressive Mind«.¹⁸

Hofstadter er traditionelt i historiografisk sammenhæng blevet placeret som et medlem af den amerikanske konsensusretning.¹⁹ Via sociologiens statusbegreb fik Hofstadter påvist, at der var tale om konflikter indenfor rammen af det liberalistiske system, på hvilket sted han så historiens gang gennem et virvar af forskellige elementer, som påvir-

¹⁸ Hofstadter (1955), p. 204-05.

¹⁹ Den første, som præsenterede begrebet, var: John Higham: *The Cult of the 'American Consensus': Homogenizing Our History*. Commentary. Vol. 27, p. 93-100. February 1959. Niels Thorsen har defineret retningen på denne måde: »Konsensus er vel mest forståeligt som betegnelsen for kulturel homogenitet overfor polariseret konflikt. Det synes at dække den almindelige historiografiske anvendelse«. Niels Thorsen: *Nyere tendenser i amerikansk historiografi: Debatten om »konflikt« og »konsensus«*. Historisk Tidsskrift. Bd. 74, p. 350, note 20. 1974. Den engelske historiker Godfrey Hodgson har udvidet begrebet til den liberale konsensus. Godfrey Hodgson: *America in Our Time*. New York 1976. Af øvrige forfattere, som har betegnet Hofstadters arbejder indenfor rammerne af konsensusbegrebet, kan nævnes Arthur M. Schlesinger, Jr., som karakteriserede Hofstadter således: »Anti-Intellectualism, conveyed Hofstadter's growing sense of the fatal ambiguity of democratic reform; the mistrust of the intellect had become a broadly diffused quality in our culture because it has often been linked to good, or at least defen-

kede hinanden, men hvor der ikke var tale om noget decideret frem-skridd. Det kunne gå både frem og tilbage for samfundet, og mennesket var blot et objekt for ukontrollerbare magter. Der var tale om en cirkelbevægelse, og drivkræfterne i samfundet var menneskenes bagvedliggende motiver. Hvilke selvforståelsesrammer og ikke mindst hvilke ideer havde de i den givne situation? En af de vigtigste ting for Hofstadter var at respektere historien på dens egne præmisser. Man skulle anerkende »the pastness of the past«²⁰

Hofstadter ville altså forsøge at gå bag om det iagttagede til de forestillinger, opfattelser, mønstre og idealer, der lå bag den enkeltes handlinger. Igennem dette filter udlagde han samfundsmæssige eller personlige hændelser. Han prøvede at se samfundet indefra eller at sætte sig i det pågældende menneskes sted. Det vil sige, at man ikke skulle anlægge et nutidigt syn og dømme en tidligere epoke på nutidige præmisser, for i så fald mistede fortiden sine egne betingelser og udgangspunkter. Denne fortolkningsform havde afgjort hermeneutiske træk. Historien skulle være beskrivende og ikke foreskrivende, og den blev derfor i højere grad end tidligere apolitisk. På den anden side kan man sige, at Hofstadter ikke fulgte denne tankegang i sin fulde konsekvens. Hele hans forord i *The Age of Reform* osede af »present-mindedness«²¹ Han ville afsløre de liberale sædvaner og kendetegn med alle de fejltagte forestillinger, der fandtes omkring den progressive bevægelse, og målet med det hele: Presse nye vidtrækkende reformer igennem, hvorved det amerikanske samfund kunne komme til at fungere bedre end hidtil.²² Det var New Deal, som skulle udbygges og videreføres med alle de vidtgående reformer det indebar i 1930'erne.

sible, causes«. Der henvises til følgende bog: Richard Hofstadter: *Anti-Intellectualism in American Life*. New York 1963. Alan Brinkley diskuterede, hvorvidt Hofstadter på alle punkter tilhørte konsensuskolen. Han kom til det resultat, at Hofstadter, i modsætning til de progressive historikere, netop søgte det modsatte af konfliktelementet, nemlig den generelle enighed i samfundet eller måske nærmere betegnet det fælles politiske klima. Dermed ikke sagt, at Hofstadter opfattede denne konsensus som værende et ubetinget gode for den amerikanske nation, men som Brinkley afsluttende bemærkede: »But it is certainly true that he viewed it »from the outside«, with considerable skepticism, and with occasional alarm«. Alan Brinkley: *In retrospect. Richard Hofstadter's The Age of Reform: A Reconsideration*. *Reviews in American History*. Vol. 13, no.3, p. 477 September 1985. Floto placerede også Hofstadter indenfor konsensuskolen, »...., men det er consensus-historie med et meget højt kritisk potentiale«, og betegnede denne periodes historieskrivning med ordet »holdningskompleksitet«. Inga Floto (1985), s. 161-62.

²⁰ Inga Floto (1985), p. 163.

²¹ Første gang Hofstadter anvendte ordet »present-minded« var i *The Age of Reform*, p. 22.

²² Carsten Staur: *Richard Hofstadter og den liberale tradition*. *Historisk Tidsskrift*. Bd. 79. p. 95. 1979.

II. Nyere tilgange

I slutningen af 1950'erne begyndte der igen at komme gang i den ideologiske debat i USA. Der var fortsat mange forskellige minoriteter i det amerikanske samfund, som havde elendige sociale forhold, og især voksede den sorte borgerretsbevægelse sig stærk i denne periode.²³ Michael Harringtons *The Other America* fra begyndelsen af 1960'erne var en af de mest læste bøger i denne periode og beskrev storbyernes »økonomiske underverden« og de sortes vanskeligheder. Det var fattigdom i et overflodssamfund. Først fra midten af 1960'erne påvirkede Vietnamkrigen den indenrigspolitiske situation og efter et stykke tid opfattede den amerikanske opinion denne krig som værende mindre og mindre meningsfuld.

Det var de unge, der gjorde oprør, og med valgene af præsidenterne John F. Kennedy og senere Lyndon B. Johnson, bragtes nye håb om reformer fra politisk side. Kennedys fremadrettede og optimistiske tiltrædelsestale den 20. januar 1961, og efterfølgende Johnsons kamp mod fattigdommen, var bestræbelser på at tilvejebringe et samfund med mere retfærdighed, frihed og fællesskab for alle. På det udenrigspolitiske plan var der også sket ændringer. USA var fortsat den største af de to militære supermagter, men man var ved at vænne sig til, eller måske rettere tvunget til at acceptere Sovjetunionens interessesfærer. En nødvendig sameksistens blev efterhånden etableret. Det medførte, at den kolde krig til en vis grad blev neddæmpet. »Den varme linie« mellem Washington og Moskva oprettedes i 1962, og der blev indgået aftaler om stop for atomprøvesprængninger i atmosfæren samme år. Landet led dog fortsat af den velkendte kommunistforskrækkelse, hvilket betød, at man blokerede for et mere nuanceret syn i udenrigspolitikken. Rollen som stormagt og som beskytter af verdensfriheden og det kapitalistiske system, gav sig bl.a. udslag i et stærkt engagement i Vietnam, hvor Den kolde Krig nu blev udspillet. Svinebugtaffæren i 1961 og Cubakrisen i 1962 var også udtryk for, at rivaliseringen mellem de to supermagter var flyttet fra Centraleuropa til andre dele af verden. Der skete også noget på de interne videnskabslinier. Efter Khrusjtjovs opgør med Stalinismen på den 20. partikongres og opstanden i Ungarn i 1956 samme år havde mange i Vesten set med nye øjne på kommunistiske programmerklæringer og følt sig frastødt af de kommunistiske styreformere. Samtidig var der tale om et generationsskifte blandt de amerikan-

²³ Højesteret afgjorde i 1954 »The Brown Decision«. Dette gav på længere sigt borgerrettighedsforkæmperne vind i sejlene.

²⁴ Michael Harringtons: *The Other America*. New York 1962.

ske historikere, hvor en mere venstreorienteret og historisk marxistisk inspireret holdning kom frem. Med en venstreorienteret opfattelse menes hermed mere fritstående holdninger, som ikke var dikteret af de kommunistiske partier. De kunne med andre ord udvikle deres egen socialhumanisme uden snærende bånd til en bestemt ideologi.²⁵

I 1960 udkom en artikel i tidsskriftet *Studies on the Left* af Martin J. Sklar (f. 1935), som primært behandlede præsident Woodrow Wilsons tankegang i relation til hans erhvervspolitik i begyndelsen af hans første præsidentperiode.²⁶ Sklar hævdede, at Wilsons New Freedom program blot var retorik på mange punkter, og at Wilson i høj grad var interesseret i at bevare de store private korporationer. Præsidenten var slet ikke så idealistisk, når politikken skulle føres ud i praksis. Tilmed var koncernerne og finansvæsenet ikke utilfredse med reguleringer indenfor f.eks. den finansielle sektor og jernbanerne. De så en fordel i samarbejdet med statsmagten, fordi de ad den vej bedre kunne kontrollere markedet. Sklar kaldte samarbejdet »corporate liberalism«, og han var en af de første, der brugte dét udtryk. Der var med andre ord en tæt sammenhæng mellem økonomiske og politiske interesser. Sklar ville gendrive Hofstadters påstande – ikke ved at fremhæve, at New Nationalism også fandtes, men mere avanceret ved at se på de samme områder/emner, som var Hofstadters brændpunkt. Sklar ville altså nyfortolke Wilsons New Freedom ved at fokusere på de steder, hvor præsidenten sagde noget om erhvervslivets stilling i den samlede politik, og ikke mindst hvor det blev praktiseret i det virkelige liv. Wilsons anskuelser gik på, at »corporate liberalism« skulle regere indenrigspolitisk, mens der skulle være økonomisk ekspansion i udlandet. Her var helt klart tale om et generationsopgør. Sklar var kun 25 år i 1960, da artiklen i *Studies on the Left* blev offentliggjort. Hvordan »corporate liberalism« tilgangen blev anvendt i sidste halvdel af 1960'erne, og hvilke reaktioner det gav, skal vi se på senere. Forinden skal vi se på en anden fortolkning, som havde organisationsaspektet med. Her drejede det sig bl.a. om statsforvaltningens rolle i Den progressive Periode, der dannede helt nye rammer i skabelsen af det moderne Amerika. Således svingede pendulet blandt historikerne i en anden retning. »Fra den holdningskomplekse apolitiske holdning, til den kritiske, bevidst politiske holdning«.²⁷

²⁵ Inga Floto (1985), p. 148.

²⁶ Martin J. Sklar J.: Woodrow Wilson and the Political Economy of Modern United States Liberalism. *Studies on the Left*. Volume I, no. 3. Fall 1960. Artiklen er gengivet i: Martin J. Sklar: *The United States as a Developing Country*. *Studies in U.S. History in the Progressive Era and the 1920s*. Kap. IV. New York 1992.

²⁷ Inga Floto: *Problematismen af objektivitet: Historisk skrivning og den dokumentariske roman*. *Historisk Tidsskrift*. Bd. 78, hæfte 1, p. 126. 1978.

I 1967 udkom Robert H. Wiebes (f. 1930) bog *The Search for Order 1877-1920*,²⁸ der, som årstallene anfører, omhandlede *The Gilded Age* og selve *Den progressive Periode*.²⁹ I modsætning til Hofstadters beskedne empiriske undersøgelser var der her tale om en mere velfunderet fremstilling af perioden. Hofstadters udgangspunkt var relativt snævert, idet han fortrinsvis lagde vægt på artikler og sociologiske arbejder. Wiebe derimod havde lagt vægten på et langt bredere spektrum af forskellige indgangsvinkler, herunder økonomiske og samfundsfaglige værker.³⁰ Allerede i titlen gav Wiebe et fingerpeg om, hvordan han opfattede magtforholdene i begyndelsen af det 20. århundrede. Der var tale om en ny mellemklasse, der søgte efter ordnede forhold i et nyt samfundssystem, hvor rationaliteten og professionalismen herskede. Det var således i praksis bureaukraterne eller måske nærmere bureaukratisystemerne, som efterhånden skulle sørge for, at disse nye regelsæt blev implementeret overfor befolkningen. Man kunne kalde det bureaukratisyntesen.³¹ Wiebe lagde stor vægt på at se sammenhængen mellem den progressive bevægelse og samfundets organiseringsgrad. Hofstadters centrale tese om den amerikanske mellemklasse som historisk drivkraft havde på den måde dannet grundlag for en ny og dybtgående forskning. På linie med Hofstadter så Wiebe populisterne som en forløber til den progressive bevægelse. Efter hans mening udsprang den populistiske bevægelse af bøndernes modstand mod centraliseringen i byerne og ikke mindst i Washington D.C. De var således koblet af den lovgivningsmæssige indflydelse. Ifølge Wiebe var den primære årsag til, at den populistiske strømning ikke fik mere vind i sejlene, at populisterne ikke kunne holde sammen på alle de forskellige befolkningsgrupper. Det var med andre ord organisationsmæssige vanskeligheder, der slog populisterne ud. Dette stod delvis i kontrast til Hofstadters opfattelse, som gik på, at de økonomiske konjunkturer i 1890'erne var ugunstige. Wiebes fortolkning af magtforholdene var også en afvigelse i forhold til Hofstadters betragtninger, idet Wiebe opfattede epoken som udtryk for en

²⁸ Robert H. Wiebe: *The Search for Order 1877-1920*. New York 1967.

²⁹ Det bemærkes til sammenligning, at *The Age of Reform* også omhandlede *New Deal* perioden.

³⁰ Dette fremgik af litteraturlisten bagest i bogen, hvor en lang række værker under overskrifterne som »The Broad View«, »Surveys and Syntheses«, »The Movements«, »Politics«, »Economics«, »Theories and Ideas«, »Society«, »The Constitution and the Courts«, »Foreign Relations« og »The Era of the World War« gav et indtryk af, hvilken mængde af materiale, der var brugt. Som følge af at Wiebes bog ikke indeholdt notehenvisninger eller andre referencer vil analysen i dette afsnit adskille sig fra de øvrige værker, idet vægten vil blive lagt på komparationen med Hofstadters værk.

³¹ Wiebe (1967), p. 166.

fremstormende middelklasse. Wiebe erkendte dog samtidig, at de følelser og tanker, som var kendetegnende for den progressive bevægelse, var »strange theoretical combinations«. ³² Alligevel mente han ikke, at det var den gamle sammentrykte, nostalgiske middelklasse, der var hjørnestenen i bevægelsen, som Hofstadter opfattede den. Der var heller ikke tale om nogle irrationelle forældede banaliteter fra selvsamme middelklasse, som forsøgte at forsvare sin status i samfundet. Tværtimod mente Wiebe, at der var tale om velræsonnerende forsøg på at regulere det nye samfunds værste kapitalistiske vildskud. Derfor så han heller ikke konflikten iblandt de mange politiske kulturer og de underliggende etniske/kulturelle forskelle mellem immigranterne fra Nord- og Sydeuropa.

Wiebes tese drejede sig om, at der var sket en ændring i USA's værdigrundlag fra de landlige provinstraditionsmønstre i slutningen af det 19. århundrede til den bureaukratisk orienterede i 1920'erne. ³³ På samme måde som Hofstadter så Wiebe bevægelsen som et modsætningsfyldt forhold mellem land og by. ³⁴ Han noterede betydelige sociale forandringer i det moderne Amerika, hvilket betød en reduktion i den nære fællesskabsfølelse og en forøgelse af den mere upersonlige samfundsfølelse. Provinsen ønskede at bevare »community« med et dertil hørende demokratisk lokalt selvstyre, mens bybefolkningen ville lave et »society«. Det første var en utryghed ved de nye tilstande, mens det sidste var et forsøg på at få ordnet det nye samfund med andre moderne spilleregler. Det var »society«, som ændrede den amerikanske nation i Wiebes opfattelse, og det var »small town values«, der tabte terræn. Det var den bureaukratiske model, som sejrede med de befolkningsgrupper, der søgte organiserende principper med hensyn til den nye videnskab og teknologi, industrialisme, urbanisering og immigrationerne. Denne mellemklasse bestod af bl.a. læger, advokater, socialrådgivere, lærere og ingeniører. Progressivismen var en triumf for en dynamisk og optimistisk mellemklasse, og det var denne gruppe, som var drivkraften i forandringerne. Ambitionen for mellemklassen var at gribe de muligheder, som viste sig i et samfund med kraftig økonomisk vækst.

Afslutningsvis så han den progressive bevægelse som en revolution for såvidt angår strukturen af det politiske system og regeringens vilkår for at styre landet. Embedsværket voksede konstant med nye afdelinger til reguleringer af samfundslivet, hvilket betød, at den politiske proces

³² Ibid, p. 153.

³³ Ibid, pp. xiii, 165-66, 180.

³⁴ Ibid, p. 3-4.

³⁴ Ibid, pp. 160, 185-91.

blev mere kompliceret.³⁵ Gennem nye organisationsformer ville man opnå kontrol med samfundet i bred forstand, og det drejede sig om en højere grad af specialisering af departementer med professionelle embedsmænd og standardiseringer, som skulle give systemet en vis forudseelighed og med vurderingskriterier karakteriseret af objektivitet. Udviklingen reflekterede de bureaukratiske idealer om rationalitet og effektivitet. Nu var der tale om forhandlinger mellem organisationer og grupper, og det var bureaukratiet med præsidenten i spidsen, som ofte formidlede et passende kompromis. Det var tilmed præsidenten, som i det nye system skulle være den udfarende kraft i den politiske proces, herunder en blandingsadministration, den såkaldte Swope-plan, hvor erhvervs- og andre interesser blev integreret i bureaukratiet med det formål at omstille landet til en krigsøkonomi. I stedet for at de politiske institutioner var nødsaget til at balancere hinandens magt gennem forskellige hierarkier og beslutningsprocessens fastlagte procedure, skulle de nu inddrages i et ubrudt fortløbende spil omkring varetagelse af det fælles gennemgående hensyn: Hensynet til systemet, til den samfundsøkonomiske fællesinteresse eller til samfundsøkonomisk vækst, velfærd og effektivitet.

Efter min opfattelse så Wiebe en rød tråd gennem det 20. århundredes amerikanske historie, hvor omdrejningspunktet var udviklingen af en moderne stat, der var karakteriseret ved en højere grad af organisering/styring end tidligere. Den amerikanske statsadministrations udbredelse i det 20. århundrede bestod derfor af forskellige udviklingsfaser i retning af en moderne velfærdsstat, hvor prologen var Den progressive Periode, den midterste del var New Deal perioden, og Great Society, som Wiebe befandt sig midt i, foreløbig var kulminationen. Der var således al mulig grund til at beskæftige sig med det statslige bureaukratiaspekt. Følgelig skulle der anvises andre veje til beskrivelsen af Den progressive Periode. Var der et opgør med den kapitalistiske liberale stat i Wiebes bog? Det synes ikke at være tilfældet. Wiebe arbejdede indenfor rammerne af det nuværende system, som blot var blevet reguleret til noget bedre. Dynamikken i systemet blev bevaret, samtidig med at velfærdsstaten udviklede sig i 1960'erne, og med Keynes konjunkturudligningspolitik som en stabiliserende faktor på økonomisiden.

Man kan på den baggrund spørge, om der mellem Hofstadter og Wiebe skete et paradigmeskift, forstået således, at de to historikere opfattede verden helt forskelligt? Hertil kan næppe svares bekræftende,

³⁵ Ibid, pp. 189, 193, 294-95.

fordi Wiebe på det overordnede niveau fastholdt en form for pluralisme i sin fremstilling. Ganske vist fremhævede han nogle enkelte felter, som var afgørende for perioden, men han havde fortsat mange forskellige indfaldsvinkler med i sin fremstilling. På den anden side må man indrømme, at Wiebes tilgang til stoffet var meget anderledes end Hofstadters. Man kan vanskeligt sige, at de havde sammenfaldende normer eller interesser, som kendetegnede den måde, de drev videnskab på. Deres konklusioner bevidner dette. Det berømte »fadermord« var sket, selvom Wiebe anerkendte, at hvis Hofstadter ikke havde åbnet op for organisationsaspektet, så var han [Weibe] næppe kommet i gang med den bureaukratiske tilgang. Så selv dér, hvor der var forandring, var forandringsretningen bestemt af Hofstadter. Det var således Hofstadter, der definerede slagmarken, men det var Wiebe som udkæmpede slaget.³⁷

Året efter, i 1968, udkom endnu en bog om Den progressive Periode med en helt anderledes tilgang af James Weinstein, *The Corporate Ideal in the Liberal State 1900-1918*.³⁸ Den repræsenterede en moderat neo-marxistisk fortolkning og stod herved i modsætning til Gabriel Kolkos *The Triumph of Conservatism*.³⁹ William G. Anderson anførte i en historiografisk oversigt fra 1973: »Kolko's criticism of progressive liberals is reminiscent of John Chamberlain's Farewell to Reform«. ⁴⁰ Bogen beskrev progressivismens mislykkede bestræbelser på at reformere samfundet ud fra en socialistisk synsvinkel. Kritikken var altså kendt tidligere. Derfor kan jeg fuldt ud tilslutte mig Inga Flotos karakteristik af Kolkos bog: »Da Gabriel Kolko, en af 60ernes nye venstreorienterede revisionister kaldte sin bog om den progressive bevægelse »The Triumph of Conservatism« ... var det faktisk ikke noget nyt, selv om Kolko omhyggeligt undgik at vedgå sin gæld til Hofstadter«. ⁴¹ Weinsteins undersøgelse repræsenterede derimod noget nyt, hvilket vi skal se på i det følgende.

³⁷ Af andre, som gik i Wiebes fodspor, kan nævnes: W.D. Hawley et al. (eds.): *The Search for Community Power*. New York 1968. Magali Sarfatti Larson: *The Rise of Professionalism: A Sociological Analysis*. Berkeley 1977. John C. Teaford: *Finis for Tweed and Steffens: Rewriting the History of Urban Rule*. *Reviews in American History*. Volume 10, number 4. December 1982.

³⁸ James Weinstein: *The Corporate Ideal in the Liberal State 1900-1918*. Boston 1968.

³⁹ Gabriel Kolko: *The Triumph of Conservatism: A Reinterpretation of American History, 1900-1916*. New York 1963.

⁴⁰ William G. Anderson: *Progressivism: An Historiographical Essay*. *History Teacher*. Vol. VI, no. 3, p. 445. May 1973. Anderson henviste til følgende bog: John Chamberlain: *Farewell to Reform: The Rise, Life and Decay of the Progress Mind in America*. New York 1932.

⁴¹ Inga Floto (1985), p. 161.

Titlen på Weinsteins (f. 1926) bog gav på samme måde som Wiebes en ledetråd. »The Corporate Ideal« eller storkapitalens begyndelse under liberalismen var stort set det fænomen, som svarede til den progressive bevægelse hos de foregående historikere. Afhandlingen diskuterede primært the National Civic Federation (NCF, en privat organisation, hvor både industri- og fagforeningsledere var repræsenteret) i sammenhæng med de sociale kompensationer, arbejderne opnåede. Dette blev suppleret med indsigt i andre organisationer som the Federal Trade Commission, the Commission on Industrial Relations og the City Commissions måde at styre samfundet på.⁴² Desuden blev præsidentvalget i 1912 og the Socialist Party of America analyseret, herunder på hvilke felter dette parti fejlede i kampen mod kapitalen.⁴³

»Den falske bevidsthed« var ifølge Weinstein en af de bærende kræfter til at videreføre den amerikanske liberalisme, fordi den konstant lagde et røgslør ud for arbejderklassen og socialistpartiet. De fik ikke indsigt i de reelle økonomiske kendsgerninger, som foregik bag deres ryg. Arbejderne lod sig spise sig af med kortsigtede økonomiske fordele frem for en mere langsigtet politisk gevinst, fordi de var tilbøjelige til at støtte krav om en ordentlig løn for et reelt stykke arbejde snarere end at kræve selve lønarbejdet afskaffet. Weinsteins hovedtese var, at de sociale reformer, som opstod i tilknytning til den liberale stat, var formuleret og udviklet under anvisninger af lederne af de største industrikoncerner og finansielle institutioner.⁴⁴ Storkapitalen var drivkraften i liberalismen, hvorfor liberalismen slet ikke var fornyende forstået på den måde, at formueforholdene blev bibeholdt. Desuden beskæftigede Weinstein sig med, hvordan den herskende klasse opnåede en form for accept fra arbejderklassen omkring de gældende kapitalistiske normer i samfundet. Systemets bagmænd handlede meget bevidst for at beskytte deres overherredømme både i økonomisk og politisk forstand. Efter devisen »del og hersk« var lederne af koncernerne i en eller anden grad enige om, at der på visse udvalgte områder skulle gives indrømmelser. Hertil havde de forskellige redskaber både af økonomisk og politisk art. Metoden var at indføre alternative sociale forbedringer på arbejdsmarkedet. Dette var fællesnævneren, som kunne samle de fleste arbejds-

⁴² De to sidstnævnte emner havde Weinstein tidligere behandlet i: James Weinstein: *Organized Business and the City Commission and Manager Movements*. *Journal of Southern History*. Vol. XXVIII. 1962.

⁴³ Han havde tidligere skrevet bogen: James Weinstein: *The Decline of Socialism in America, 1912-1925*. New York 1967. Af andre værker omkring dette emne kan henvises til: David Shannon: *The Socialist Party of America*. New York 1955. Daniel Bell: *Marxian Socialism in the United States*. Princeton 1967.

⁴⁴ James Weinstein (1968). p. ix.

givere. Taktikken havde et videre perspektiv: Det var vigtigt at gennemføre tiltagene på et frivilligt grundlag, ellers vedtog kongressen måske nogle lovgivningspakker, som eventuelt var endnu skrappere og på længere sigt til skade for industrien. Her var tale om en udfarende kraft fra arbejdsgivernes side, der skulle skabe nogle politiske tiltag/forslag inden det etablerede politiske system kunne nå at reagere. Det gjaldt om at styre udviklingen i den for arbejdsgiverne rigtige retning. Man var konstant på forkant med den politiske udvikling.⁴⁵

Her kom måske det største dilemma frem i lyset for den liberale stat og de dominerende samfundsgrupper. Hvordan skulle de besiddende klasser opretholde status quo samtidigt med, at det politiske system kunne fungere? Det var et sprængfarligt område, fordi man på den ene side anerkendte retten til politiske ytringer og etableringen af sammenslutninger (læs: fagforeninger og partier), mens man ikke ønskede forandringer rent formuemæssigt i forholdet mellem de sociale klasser. Det sidste var kernepunktet i hele den politiske øvelse, nemlig at bibringe fagforeningerne og arbejderne en følelse af, at de ikke blev snydt i forhold til andre vedrørende den politiske indflydelse og ikke mindst den materielle velstandsstigning. Magtforholdene blev altså cementeret, og forskellen på dette område mellem Weinstein og Hofstadters fortolkninger var klar. Hofstadter mente, at det var den liberale mellemklasse, der var konservativ og ville tilbage til de gamle tider, mens Weinstein plæderede for, at det var »corporate liberalism« eller reelt overklassen via regeringen, der ville bevare status quo i kraft af økonomiske interesser. »Liberalism« var blot redskabet/midlet til at bevare hegemonien. I relation til dette ville Weinstein vise, at for USA var der tale om en topstyret model,⁴⁶ hvilket betød, at afgørelserne blev truffet øverst i systemet.⁴⁷ Det var storkapitalen og det politiske system med Wilson i spidsen, som forsvarede sig mod radikale elementer, og de gjorde det med stort held og dygtighed. Det var resultaterne, som talte for Weinstein. Grundpillerne i samfundssystemet var intakte i slutningen af epoken, idet der ingen nævneværdige ændringer var sket.⁴⁸ De liberale var reelt ikke kommet til magten efter Weinsteins mening, og det var et afgørende modsætningsforhold til Beards fortolkning. Der var endvidere ind-

⁴⁵ Ibid, p. 38-39.

⁴⁶ Her var han i direkte modstrid med Beard, som mente at afgørelserne udsprang fra et folkeligt pres, altså nedefra.

⁴⁷ James Weinstein (1968), p. xv.

⁴⁸ Her var han på linie med Hofstadter, som påpegede: »It is impossible not to conclude that, despite the widespread public agitation over the matter, the men who took a conservative view of the needs of the hour never lost control«. Hofstadter (1955), p. 252.

bygget en dualisme i fremstillingen, nemlig interesse modsætningerne mellem de besiddende og ikke besiddende klasser.

På det bureaukratiske administrative plan distancerede Weinstein sig fra Wiebe, fordi Weinstein så på de private organisationsformer, som behændigt udnyttede deres overlegne økonomiske kapacitet til at påvirke samfundsudviklingen. De havde midlerne, evnerne og visionerne til at se, hvor udviklingen gik hen, og det var den viden, de benyttede sig af til deres egen fordel. Han mente, at det system, der blev skabt i begyndelsen af det 20. århundrede i USA, stadig fungerede under det samme koncept i 1960'erne, og det var her, de lange linier kom ind i billedet.⁴⁹ Alle reformer var udtryk for pragmatikken i den korporative liberale stat. Endelig var selve middelklassebegrebet en torn i øjet på Weinstein. Efter hans opfattelse var det ikke middelklassen, som var i centrum i Den progressive Periode. Det var ligegyldigt, om middelklassen var tilbageskuende, irrationel eller fremadrettet. Det var magthaverne, trusterne, de rige, højfinansens, der bibeholdt styringen af landet med et andet koncept, nemlig »corporate liberalism«. Her var et opgør med både Hofstadter og Wiebe. På et enkelt felt kunne han dog ikke slippe væk fra de to. »Corporate liberalism« indeholdt nemlig visse politiske indrømmelser til de andre samfundsklasser, og indrømmelserne udsprang fra andre samfundsgrupper end overklassen, nærmere betegnet den brede middelklasse. For eksempel ønskede mange et minimum af social velfærd og en strammere styring af bankvæsenet, hvilket trusterne og finansvæsenet tog til efterretning i deres bestræbelser på at udglatte de modsætninger, der måtte være mellem samfundsgrupperne. Weinstein kunne således ikke helt slippe uden om den slagmark, som Hofstadter havde defineret 13 år tidligere.

Det var endvidere karakteristisk, at Weinstein på det metodiske plan fokuserede på andre genstandsfelter end Hofstadter. Hofstadter så på motiverne, mens Weinstein spejdede i retning af funktionerne og strukturerne, hvorved konsekvenserne kom i søgelyset. Sidstnævnte gjorde han meget ud af, fordi det var betydningen af de handlinger, der blev gennemført, som var interessante. Mennesket vidste, hvad det gjorde, og det burde stå til ansvar for konsekvenserne. På det område lignede Weinstein meget Beard. Blev det så en ny samlet helhedstese på samme måde som Beards tilgang? Næppe, idet retningen ikke dannede »præcedens« for den efterfølgende tid. Måske skyldes det 1970'ernes politiske situation, hvor 1960'ernes ideologi blev afløst af vidt forskellige retninger. Men forklaringsrammerne var en udfordring til de tidligere

⁴⁹ James Weinstein (1968), p. ix.

fortolkninger, idet Weinstein så tingene på en anden måde og på visse afgrænsede områder fremførte nyt materiale. Jeg mener, at Weinsteins tilgang udvidede horisonten omkring genstandsfeltet. Den progressive Periode blev nu set fra et privatøkonomisk synspunkt med storkapitalen i centrum og ikke kun fra et føderalt bureaukratisk synspunkt, hvilket var en landvinding i sig selv. New Left foretog således et angreb, men »krigen« blev ikke vundet. Den blev nærmere en form for neo-progressivisme.

I 1970'ernes forvirrede tid med opbrud på mange felter var det måske ikke så underligt, at det næste betydelige indlæg om epoken skulle komme fra en helt anden og uventet vinkel, nemlig fra en økonomisk historiker. Spørgsmålene, som blev stillet i samtiden, var følgende: Når nu de føderale myndigheder med deres store bureaukratier havde vanskeligt ved at styre landet både politisk og økonomisk i 1970'erne, var det så disse institutioner, som i virkeligheden havde formet USA i Den progressive Periode? Det var Wiebes tankegang, som blev udfordret. Og til Beard og Weinstein – var »the interests« eller privatkapitalen så kontroversielle, som de tidligere var beskrevet? Det var trods alt erhvervslivets produktionsresultater, som i sidste ende havde gjort landet til en supermagt både på det økonomiske og militære plan. Var der ikke nærmere tale om, at de privatøkonomiske interesser havde tilpasset sig de nye teknologiske landvindinger, og var det ikke dér, de dynamiske kræfter befandt sig i udviklingen af den amerikanske velfærdsstat? Ingen af de foregående fortolkninger havde for alvor taget disse overvejelser med. Nej, der måtte være andre mere betydende faktorer i den private sektor, som havde indflydelse på udviklingen af det moderne Amerika i begyndelsen af det 20. århundrede. Ovennævnte friske og overraskende problemstillinger er hovedårsagen til, at jeg har valgt følgende værk. Det var et omslag specielt i forhold til »the New Left radicals« som f.eks. Gabriel Kolko og ikke overraskende James Weinstein. Disse kunne man med en vis ret opfatte som monokrome og styret af et bestemt ideologisk tilhørsforhold. I det følgende skal vi se på en tilgang, som forsøgte at indfange det centrale i epoken i en verden, der så anderledes ud og som skulle undersøges på andre felter.

Alfred D. Chandler, Jr.'s (f. 1918) bog med den meget udtryksfulde titel *The Visible Hand* fra 1977 påpegede, at det var »big business and its managers«, som fik afgørende indflydelse på det amerikanske samfund i bl.a. Den progressive Periode.⁵⁰ Det centrale tidsafsnit, som

⁵⁰ Alfred D. Chandler: *The Visible Hand. The Managerial Revolution in American Business*. Cambridge, Massachusetts 1977.

Chandler behandlede, strakte sig ca. 1850-1920, og netop Den progressive Periode var højdepunktet for udviklingen af erhvervslivets organisationsformer. »The big business« undergik en organiseringsrevolution. Hans tese gik ud på, at det var den synlige og bevidste ledelsesstil i forretningsverdenen, der afløste markedskræfternes og dermed Adam Smiths usynlige hånd. Dette erhvervsliv – hvordan var det indrettet? Her så Chandler en særegen udvikling i kapitalkoncentrationen i de største selskaber. Investeringerne blev efterhånden akkumuleret i aktieselskaber med direktører og bestyrelser i spidsen, og de nye virksomhedskonstruktioner var med »begrænset ansvar« i juridisk forstand, hvilket vil sige, at aktieejerne i tilfælde af en konkurs højst kunne miste indskudskapitalen. Ofte havde ledelserne ikke nogen personlige formuer i klemme, hvilket gjorde dem mere risikovillige ud fra et forretningsmæssigt synspunkt. Desuden var konstruktionen nødvendig for at kunne fremskaffe den fornødne kapital til selskabernes investeringer. Når der f.eks. skulle anlægges en jernbane, krævede det betydelige midler, som ingen enkelt person kunne håndtere. Lidt efter lidt indledte aktieselskaberne et samarbejde indenfor forskellige brancher, men de økonomiske sammenslutninger forblev retsligt selvstændige. Chandler så et hierarkisk system med forskellige managementformer på hvert enkelt styringsniveau. Der var »top-, middle- og lowermanagement«.⁵¹

Han så også på managementteknikken. Det var »management«, og ikke »the managers«, der eksponeredes. Koncernerne var organisationsmæssigt opbygget på to forskellige måder: Et mindretal af sammenslutninger var horisontalt opbygget, f.eks. karteller der kontrollerede det samlede antal stk. i produktionen og priser inden for en bestemt branche, eller syndikater (f.eks. storfinansien) med en fælles salgsorganisation, der påvirkede markedet. De fleste var vertikalt opbygget på den facon, at koncernerne kun beskæftigede sig med én branche, f.eks. minedrift, jernudvinding og maskinkonstruktion. Ved den vertikale organisering havde trusterne kontrol med råvarerne, selve produktionen og en styrende distribution (f.eks. salgsselskaber eller marketingsafdelinger) af de færdige produkter. Dette blev typisk etableret via fusioner med andre virksomheder. Efter kort tid tegnede sig et koncerndiagram med et moderselskab eller holdingselskab i spidsen. Man kontrollerede hele processen fra råvarernes udvinding til produkternes salg til forbrugerne. Dette gav en økonomisk magt, som hidtil var uset i USA. Chandler mente, at formålet med det hele var, at den professionelle manager havde overtaget styringen. Aktieejerne var spredte og

⁵¹ Ibid, p. 2.

små og havde i øvrigt ikke indsigt i de komplicerede konkurrencevilkår, som gjaldt. Hertil var man nødsaget til at købe sig ekspertise, og ejerne gav i realiteten afkald på ledelsesretten. Derfor var optikpunktet for ham udviklingen af »the giant enterprise of managerial capitalism« med kombinationen af masseproduktion og -distribution af varer.

Hvilket materiale anvendte Chandler til sin fremstilling? Hovedsagelig indgik sekundære kilder, som omhandlede »business-history«. Desuden fremkom nyt stof fra regeringen og efterretninger fra koncernernes arkiver. Metoden, han anvendte, var i høj grad kvantitativ. Bogen indeholdt flere tillæg, hvor der var en samlet opgørelse over 278 koncerner af vidt forskellig karakter med en aktivmasse på over \$ 20 mio. hver i 1917.⁵² Det var de »tunge drenge« i industrien, Chandler rettede sin interesse mod. Desuden var de inddelt efter, hvordan koncernerne var opbygget organisationsmæssigt. Endelig var der en opgørelse over de største jernbaneselskaber i samme år, og disse dækkede ca. 65% af de samlede jernbanestrækninger.⁵³ Her var tale om en indsamling af oplysninger, der skulle beskrive strukturerne i erhvervslivet. Det var facts, han lagde vægt på. Efter Chandlers opfattelse var grundlaget for at sige noget om udviklingen i de største virksomheder således bredt og baseret på et stort antal firmaer. Det havde afgjort positivistiske træk.

Der var videre en direkte linie på det metodiske plan til Charles A. Beard's gennemgribende værk *An Economic Interpretation of the Constitution of the United States* fra 1913.⁵⁴ Ud fra et principielt synspunkt var det stort set det samme, som Chandler gjorde blot inden for et andet genstandsfelt. Chandler talte ikke om motiver og stemmeafgivning i vælgerens egeninteresse. Han kunne derimod påvise, at på trods af at der blev udarbejdet reguleringer indenfor jernbanetarifferne og gennemført en reformering af forvaltningen under præsident T. Roosevelt, at der blev etableret en strammere monopollovgivning (anti-trust lovene under præsident Taft), at socialisterne og fagforeningerne fremkom med nye krav om social retfærdighed og endelig præ-

⁵² Kilden, som Chandler baserede sin viden på, var: Thomas R. Navin: »The 500 largest American Industrials in 1917«. *Business History Review*. Volume 44, p. 360-386. Autumn 1970.

⁵³ Her baserede Chandler sine udsagn på: Moody's: *Analyses of Investments: Part I – Steam Railroads*, 1918. New York 1918. Moody's var (og er) et verdensanerkendt kreditvurderingsfirma.

⁵⁴ For at forstå Chandlers metode er det nødvendigt at lave en ekskurs til Beard's værk. Beard's fremgangsmåde var epokegørende, idet han anvendte den prosopografiske metode eller den kollektive biografi. Igennem dette redskab mente Beard, at man kunne gennemskue motiverne hos de stemmeberettigede i forbindelse med forfatningsvedtagelsen i 1787. Grundelementet i hans bog var kap. V, hvor han undersøgte »the Fathers« økonomiske forhold. Der var således tale om en kvantitativ approach. Hver per-

sident Wilsons mange andre politiske tiltag, så havde Trusterne og direktørerne en konstant fremgang i etableringen af en helt ny organisering af det amerikanske samfund. De blev ikke standset på nogen måde, når man anlagde et længere perspektiv. Fra 1880 til 1920 blomstrede det med koncerndannelser indenfor mange forskellige brancher. Det var ligegyldigt, om befolkningen eller regeringen ville det eller ej. Han sammenfattede det således: »The appearance of managerial capitalism has been, therefore, an economic phenomenon«.⁵⁵ Det var privatøkonomien med de bagvedliggende kræfter, som styrede USA i sidste ende. Det politiske system blev rystet og reelt sat ud af kraft, mens et flertal af den amerikanske befolkning så til med dyb skepsis. Den demokratiske politiske kontrol med samfundet var dermed af mindre betydning. Hermed mente Chandler ingenlunde, at det politiske system ikke havde opnået nogen landvindinger, men blot at tiltagene var beskedne. Det var »små slag i bolledejen«, og den struktur, som det amerikanske samfund fik i Den progressive Periode, blev skabt af erhvervslivet. Det var management, som ikke kun forandrede »American business«, men også hele USAs samfund. Skabelsen af den moderne stat var således en funktion af privatøkonomiske interesser, som førte til nye organisationskonstruktioner, hvilket Chandler så som et positivt tegn. Ingen andre faktorer eller elementer kunne skabe en sådan hurtig omstilling til et moderne samfund som trusterne. De havde skabt velfærden i USA lige fra Den progressive Periode til 1970'erne.

Afslutningsvis må man anføre, at Chandler behandlede et snævert emneområde uden at tage nævneværdigt hensyn til andre aspekter. Herved lignede Chandlers bog meget Weinsteins. Det var alligevel et forskningsarbejde, som efter min opfattelse indeholdt et centralt eksponeringsfelt og rummede vigtige fragmenter i en mosaik, men det gav

sons økonomiske tilstand blev analyseret med hensyn til aktiver og passiver. Derved fik han et finansielt billede, som han holdt op overfor de økonomiske konsekvenser efter forfatningsvedtagelsen. Sammenhængen var slående, idet langt hovedparten af »the Fathers« personligt fik økonomisk gavn af gennemførelsen af den nye konstitution gennem deres ejerskab af værdipapirer. Men Beard gik videre i sin undersøgelse. Foruden ovenstående så han også nærmere på de vælgere, der afgav deres stemme. Igennem denne opdeling ville han vise de forskellige interessegruppers handlemåder. Resultatet af nævnte undersøgelse viste, at »Personality« gruppen handlede for egen vindings skyld. Man kan sige, at det var en ny måde at beskrive den menneskelige adfærd på. Det var påvisningen af en vælgeradfærds konstanter hos de delegerede, hvorved man kunne lokalisere egennytten, som Beard gerne ville fremhæve. For en nærmere gennemgang af dette henvises til: Paul Messer Paulsen: Charles A. Beard og »An Economic Interpretation of the Constitution of the United States« samt nogle af hans kritikere. Speciale ved Københavns Universitet, Det humanistiske Fakultet, Institut for Historie, 1977.

⁵⁵ Chandler (1977), p. 497.

næppe en ny og altomfavnende forklaringsramme som f.eks. Wiebes værk. Havde Chandler ladet sig inspirere af den jævndrende Hofstadter? Kun meget lidt, den økonomiske historietilgang lå langt fra mentalitetshistorien. De interne inspirationskilder var helt anderledes og på helt andre felter, end dem vi tidligere har beskæftiget os med. Det var andre økonomisk-historiske skuldre, som Chandler stod på, og selvom Hofstadter havde åbnet nogle døre i organisationsmæssig henseende, var Chandlers tilgang udsprunget af helt andre aspekter i det amerikanske samfund. Derimod var organisationsaspektet klart inspireret fra de foregående historikere, blot på et andet område i det amerikanske samfundsliv. Chandlers tilgang var vigtig, fordi den gav indblik i, hvordan koncernerne arbejdede, og ikke mindst hvilken magt de fik i kraft af disse nye organisationer. Langt hovedparten af moderniseringen skete i det private erhvervsliv, og Chandlers fortolkning blev dermed et modspil til Wiebes statsbureaukratiske tilgang. Chandler godtgjorde, at industrien var en dynamisk faktor i udviklingen af en moderne stat. Det var dén, som i høj grad var med til at præge udviklingen i retning af, at USA blev den største industristat i verden. Det var et bestemt genstandsfelt, som blev nærmere beskrevet på en ny og spændende måde, og dermed et vigtigt bidrag til »American business history«.

Den tillidskrise både indenrigs- og udenrigspolitisk, som USA i sidste halvdel af 1970'erne var havnet i, formåede præsident Jimmy Carter ikke at lede landet ud af. Han påpegede i 1979, at landet led af en »malaise«, hvis indhold bl.a. var en kraftig inflation, mange ledige og høje energipriser. Det var kort sagt stagflationen, som den keynesianske økonomiteori havde svært ved at forklare og ikke mindst løse. Desuden var amerikanerne trætte at høre om fri abort, våbenkontrol, de homoseksuelle, afviklingen af USAs suverænitet over Panama Kanalen etc.⁵⁶ Det var den nye højrebølge, som amerikanerne nu søgte til. Da Carter ikke udviste det store lederskab i at få orden på de økonomiske vanskeligheder, vendte den amerikanske befolkning sig imod et nyt præsidentemne, hvor man søgte efter stabile og politiske løsninger og ikke mindst efter et lederskab, som kunne retablere amerikanernes tro på sig selv. Det var The New Right med Ronald Reagan i spidsen.⁵⁷ Ikke mindst blev

⁵⁶ Frank Freidel et al.: *America in the Twentieth Century*. Fifth Edition. Kap. 21. New York 1982.

⁵⁷ Begrebet »The Counterestablishment« vedrører en konservativ ideologisk elite, som søgte at komme til magten i Det hvide Hus. Sammenslutninger som American Enterprise Association, American Conservative Union og The Hoover Institute støttede Ronald Reagan i valgkampen i 1980. Sidney Blumenthal: *The Rise of The Counterestablishment. From Conservative Ideology to Political Power*. New York 1986. Der henvises til: Charles W. Dunn: *American Conservatism from Burke to Bush*. New York 1991.

monetaristen Milton Friedman og »Chicago-skolens« teorier fremherskende i økonomisk henseende, og nationalbankdirektør Paul Volcker fik inflationen under kontrol. Udenrigspolitisk udpegede Reagan Sovjetunionen til »the evil empire« og startede sit kostbare »stjernekrigsprojekt«. Nye raketsystemer blev opstillet i Europa, og Den (nye) kolde Krig i begyndelsen af 1980'erne lignede til forveksling supermagternes rivalisering fra 1950'erne. I 1985 fandt han og Sovjetunionens leder Mikhail Gorbatsjov dog sammen, og der begyndte igen at komme en dialog mellem de to supermagter. Selvom pendulet således svingede i en anden retning i amerikansk politik påvirkede det ikke i nævneværdig grad fortolkningen af Den progressive Periode. Til gengæld skete der noget på de videnskabsinterne linier.

I sommeren 1977 udkom en artikel i *Western Political Quarterly* skrevet af Alan L. Seltzer.⁵⁸ Indholdet i artiklen var et skarpt opgør med revisionisterne og i særdeleshed med Sklars artikel fra 1960. Seltzers undersøgelse viste, at Wilsons retorik passede glimrende med realiteterne. Der var med andre ord en klar linie fra Wilsons argumenter til de handlinger, han foretog. Wilson ønskede at beskytte »small business« mod trusterne, og derfor gjorde han en stor indsats inden for anti-trust lovgivningen ifølge Seltzer, som ganske vist ikke lykkedes fuldt ud. Præsidenten sympatiserede på ingen måde med »corporate liberalism«, og han var i sin retorik mere interesseret i de mindre forretningsdrivendes vanskeligheder end koncernernes. Dermed påviste Seltzer, at Wilsons New Freedom program i højeste grad var en trussel for de store koncerner og finansvæsenet. Trusterne bekæmpede de lovgivningsmæssige tiltag indædt, og præsidentens politik skulle derfor ses i et samspil mellem moral og økonomiske interesser. Herved vendte Seltzer Sklars pointer helt på hovedet, og kom tilnærmelsesvis frem til de modsatte resultater.

Seltzers synspunkter, Chandlers teknisk-økonomiske tilgang og Weinsteins fortolkning, Wiebes omfattende moderniseringsteori, Hofstadters pluralistiske tilgang samt mere end et kvart århundredes udforskning af Den progressive Periode med adskillige artikler gav anledning til »intern revision« hos en gammel New Left tilhænger som Sklar.⁵⁹ I næste afsnit fremhæves de vigtigste elementer fra hans værk fra 1988,

⁵⁸ Alan L. Seltzer: Woodrow Wilson as »Corporate-Liberalist«: Toward a reconsideration of Left Revisionist Historiography. *Western Political Quarterly*. Volume XXX, no. 2, p. 183-212. June 1977.

⁵⁹ Martin J. Sklar: *The Corporate Reconstruction of American Capitalism, 1890-1916. The Market, The Law, and Politics*, pp. 13, 14 samt note 11, 18, 26, 27, 38, 39. New York 1988.

som fastholdt nogle takter fra 1960'erne, men som også gav nogle overvejelser til et eftersyn af egne standpunkter.

Endelig kom den, kunne man fristes til at sige. Efter mange års forsinkelser skrev Martin J. Sklar værket *The Corporate Reconstruction of American Capitalism, 1890-1916: The Market, The Law, and Politics*. Bogen var et produkt af 30 års arbejde, og han påpegede, at skriftet ikke skulle betragtes som et definitivt studie af epoken. Lidt pluralisme viste sig allerede på dette felt i Sklars fortolkning. I det følgende præsenteres kun et udpluk af de resultater, Sklar kom frem til.

Værket indeholdt en lang række fortolkninger baseret på en omfattende bibliografi. Som det fremgik af bogens titel, bibeholdt Sklar ordet »corporate« i forhold til »corporate liberalism«, som indgik i hans artikel fra 1960. Til gengæld var der tilføjet et nyt ord: »reconstruction«. Hvorfor netop »reconstruction«? Sklar ville vise, at der var tale om en overgangsfase mellem to forskellige former for kapitalisme. På det merkantile område drejede det sig om, at der var sket en forskydning fra en form for handel indenfor de enkelte delstater til foretagender, som nu opererede over hele USA. Dette kunne ses direkte på prisfastsættelsen af produkterne. I *The Gilded Age* var der tale om en konkurrence mellem mange små udbydere, hvilket betød at disse var underlagt markedets prisniveau. Efter monopolernes fremkomst var der tale om, at de var prisfastsættere. Det vil sige to vidt forskellige aktører på markedet i økonomisk forstand, som var udtryk for ændrede ejerforhold i erhvervslivet. Før var det personlige ejerskaber af virksomhederne, senere blev ejerskabet upersonligt via aktieselskaberne. Mere overordnet kan man sige, at den første form for kapitalisme, før 1890, var natvægterstaten eller »dog-eat-dog social Darwinism« og den anden, efter 1916, var den korporative etape med en aktiv statsmagt overfor den private sektor. Den progressive Periode indgik herved som en overgangsfase. Ifølge Sklar var epoken udtryk for en transformation fra et industrielt til et post-industrielt samfund, og det var på den måde, han mente at kapitalismen skulle genopbygges.

Mere konkret var Sklars tema, at »corporate liberalism« ikke kun vedrørte forholdet til økonomi, men også samfundet og politikken bagved. Den økonomiske udvikling var ikke blot noget som skete, men tværtimod noget, som de korporative ledere og politikere bevidst styrede i én bestemt retning. En retning som også blev styret af sociale og menneskelige følelser. Men hvad var det som »corporate capitalism« i særlig grad kunne tilbyde i forhold til tidligere? De amerikanske fundamentale ideer om, at alle skulle være små kapitalister og eje jord i mindre familieenheder var forsvundet med industriens indtog. Industrialiserin-

gen smadrede den amerikanske drøm om det klasseløse samfund, hvor alle fik en bid af kagen. I de store organisationer var der flere muligheder for social mobilitet for middelklassen. De kunne med andre ord avancere opad i hierarkiet. Der var tale om en ny og bred kapitalistklasse, som nu blev toneangivende i det amerikanske samfund. Det var for de fleste lettere at arbejde sig til succes i de store organisationer end i de tidligere familiebaserede foretagender. Dette krævede et nyt sæt spilleregler, inden for hvilke kapitalismen kunne boltre sig, og derfor gik mange ind for diverse reguleringer. Hvordan undersøgte Sklar sine påstande? Det skulle ske via økonomiske, lovgivningsmæssige og politiske aspekter. Der indgik en del upubliceret materiale, offentliggjort regeringsmateriale og ikke mindst et hav af bøger, artikler etc. Her var tale om et velfunderet stof som mindst lå på linie med Wiebes arbejde. Desuden var det præsidenterne T. Roosevelts, Tafts og Wilsons tankegange, som interesserede Sklar. Deres verdensbilleder eller tænkemåder repræsenterede gode muligheder for at se, hvad de progressive stod for. Hofstadters pointe med at forstå aktørernes tankegang viste sig ganske klart i Sklars fremstilling. Metodisk afviste han den kvantitative metode på det økonomiske område til fordel for at: »The explanation lies, rather, in the empirical record of the social relations within and among classes, the modes of consciousness, and the social movements, comprising, and relating to, the capitalist mode of production at the time«. ⁶⁰ Dette var nye tanker fra en ældre New Left tilhænger som Sklar.

Hvem var Sklar inspireret af? I forbindelse med et overordnet koncept for samfundsudviklingen anvendte han Hegels og Marx opfattelser af, hvordan historien udviklede sig. »...I believe, a society's development has involved a growing human knowledge (Hegel's Reason) ...« ⁶¹ Sklar anvendte i princippet Hegel på linie med Beard, men syntesen var ikke den samme. Tesen var industrialiseringen i 1800-tallet (1. fase), antitesen eller modtendensen var Den progressive Periode (2. fase), mens »corporate liberalism« var syntesen (3. fase). ⁶² Det var med andre ord en udvikling, som foregik gennem kriser. Marx' analysemetode var den hegelske dialektik. Forandringer udsprang af modsætninger, der førte

⁶⁰ Ibid, p. 12.

⁶¹ I 1992 udkom som tidligere anført en bog fra Sklars side, hvor han havde genoptrykt nogle artikler, som var offentliggjort siden 1960. Heriblandt var et skrift fra 1989, som han havde brugt ved et indlæg hos the Center for Social Theory and Comparative History, University of California, Los Angeles, 27. february 1989. Skriftet omhandlede nogle aspekter til The Corporate Reconstruction of American Capitalism, 1890-1916. Martin J. Sklar: The United States as a Developing Country. Studies in U.S. History in the Progressive Era and the 1920s, p. 211. New York 1992.

⁶² Det bemærkes, at Beard så syntesen som de liberales sejr over trusterne etc.

til transformation af samfundets grundlæggende værdier. Til at forklare overgangen mellem de forskellige faser anvendte Sklar Marx' ide om »den faldende profitrater«. ⁶³ I sidste halvdel af 1800-tallet, mente Sklar, skete der et fald i profitraten i de små selvejende industrier. For at kompensere for dette indtjeningsfald måtte man oparbejde nye markeder (for USAs vedkommende udvide handelen til andre delstater) med nye organisationsformer, og det var det, som skete i Den progressive Periode. Fremkomsten af korporationer, som hver især beskæftigede mange ansatte indenfor samme område blev øget. I udviklingen mellem 1. fase og 3. fase mente Sklar, at trust-spørgsmålet og antitrustdebatten var nogle af de vigtigste emner. Det var krisen i indtjeningen, som var drivkraften i en omorganisering af samfundsforholdene. Til gengæld tog han afstand fra Marx' fortolkning angående basis og overbygning. Det var ikke altid basis, der determinerede overbygningen. ⁶⁴ Som det tidligere er blevet anført, nævnte Sklar ikke Hofstadter som en inspirationskilde til sin artikel fra 1960 angående analysen omkring Wilsons retorik. Det gjorde han til gengæld nu, men på et andet felt: »Or, as historian Richard Hofstadter noted almost a half century later, in the corporation question – the trust question – »for nothing less was at stake than the entire organization of American business and American politics, the very question of who was to control the country««. ⁶⁵ »For all the revisionist historiography on the Progressive Era in the thirty years or so since Hofstadter's book appeared, these particular assessments of his remain prevalent in the literature and in the classroom – a tribute to Hofstadter's power and persuasiveness as both a historian and a writer«. ⁶⁶ Hofstadter havde også defineret slagmarken på det område.

Ovennævnte tilgange anvendte Sklar til at identificere målet med Den progressive Periode: At kunne neddæmpe kriserne/omvæltningerne uden at ødelægge markedsmekanismerne. Der var ikke tale om en skarp konfrontation mellem »de frie markeds kræfter« og regeringskontrol af monopolerne. Det var nærmere et »fornuftsægteskab«, hvorved alle fik indflydelse på udviklingen. Selv den gamle kapitalistklasse var med i udviklingen af »corporate liberalism«.

Hvad var formålet med Sklars værk? Han ville give en bred fremstilling af perioden, hvor mange forskellige indgangsvinkler skulle indgå. I hans synsfelt lå der en diskussion med Beard, Chandler, Hofstadter og Wiebe. Det skulle forstås således, at Sklar absolut anerkendte deres

⁶³ Sklar (1988), pp. 3, 5.

⁶⁴ Ibid, p. 9 med tilhørende note 7.

⁶⁵ Ibid, p. 5.

⁶⁶ Ibid, p. 39.

arbejder, men tilgængæld mente, at deres resultater skulle indgå som delelementer i den samlede udredning af, hvad epoken handlede om. Der var snarere tale om en kapitalistklasse, som havde alle elementerne i sig. Man kan anføre, at Den progressive Periode var prologen til, at det offentlige og den private sektor indledte et samarbejde. Et samarbejde som vedrørte planlægningen og udviklingen af det amerikanske samfund i bredeste forstand. Her var en fællesnævner, hvor alle kunne være med og fandt forholdene acceptable. Kapitalismen var forældet på de præmisser, som herskede i sidste halvdel af 1800-tallet, mens socialisternes tankegang var for revolutionerende til, at man ville gennemføre den. »Corporate liberalism« var midlet til at bevare dynamikken fra kapitalismen, mens man samtidig fik inspiration fra socialisternes tanker om en central føderal styring. Der blev udarbejdet nogle faste spilleregler, som kapitalismen kunne boltre sig indenfor, men det var statsmagten som definerede dem.

Sammenfatning

Det fremgår af oversigten, at alle forfatterne betragter Den progressive Periode som noget helt specielt, hvor der skete markante ændringer i samfundslivet. Spørgsmålet er, om det unikke ved USA i Den progressive Periode er korrekt. Stort set den samme industrialiseringsproces skete i Vesteuropa 1900-1920, blot med den væsentlige forskel, at USA var blevet økonomisk stærkere efter 1. verdenskrig og Europa mærkbart svækket. Men grundlæggende var disse strukturer et gennemgående træk ved de industrialiserede lande, og selvfølgelig var der lokale forskelle. De socialistiske strømninger var stærkere i Europa end i USA, men de kæmpede for mange af de samme ting, bl.a. en mere omfattende statslig regulering af samfundet. Heri ligger måske svaret på den vigtigste forudsætning for periodens mysterium. Den amerikanske middelklasse ville ikke længere finde sig i disse næsten konstante økonomiske kriser hvert tiår i sidste fjerdedel af det 19. århundrede. Statsmagten og ikke proletarietets diktatur skulle udgøre en modvægt til de store monopolders interesser, og det var her, at drivkræfterne i forandringsprocessen satte ind. Det var den almindelige amerikaners indignation mod det kapitalistiske systems ubarmhjertighed. Strukturerne var forældede, men forandringerne blev til i hovederne på folk, og det gjaldt en bred vifte af middelklassens befolkningsgrupper. Selv managerne fra den store underskov af mindre forretningsdrivende så en fordel i diverse reguleringer for at opnå en mere fair konkurrence. I den forbindelse kan man spørge, om det drejede sig om en drivkraft med en meget

hurtig reaktionshastighed? Næppe, Den progressive Periode startede beskeden i 1890'erne og fik først rigtig vind i sejlene under præsident T. Roosevelts ledelse. Kulminationen nåedes under præsident W. Wilson, hvor betydelige reformer blev gennemført. Men spørgsmålet er, om det totalt ændrede det politiske billede og de økonomiske strukturer? Man kunne mistænke W. Wilson for blot at være en reformator indenfor systemets rammer. Med andre ord en tillempling af de forandrede krav fra befolkningen. Og her kommer vi måske ind til noget af det centrale ved den progressive bevægelse. Den ville ikke ændre noget radikalt. Måske ville de mest yderligtgående have lavet samfundet totalt om, men det var pragmatikerne som vandt. De politiske »gatekeepers« filtrerede de mest yderligtgående krav bort, og fik på den måde etableret en fornyet anerkendelse af styrets legitimitet. Det var autoriteternes måde at smidiggøre systemet på.

Bortset fra Beards udlægninger vil jeg driste mig til at komme med en fællesnævner for de øvrige forfattere vedrørende, hvad der blev resultatet af Den progressive Periode. Her kommer organisationsaspektet i bred forstand efter min mening ind i billedet. Fænomenet, den korporative stat, hvor politiske, administrative og erhvervsinteresser indenfor samfundets forskellige sektorer sammen aftalte rammerne for lovgivningen, som efterfølgende blev vedtaget i kongressen. Det var den korporative, forhandlende stat, der var karakteriseret ved stabile, politiske processer i forholdet mellem de politiske institutioner og deres omgivelser. Det korporative samfund var karakteriseret ved, at de grupper, som var direkte berørt af ændringerne, blev inddraget i beslutningerne sammen med det politiske system. De blev organiserede medforvaltere, hvorved systemets legitimitet blev bibeholdt. Ansvarsfordelingen skete mellem interesseorganisationerne, fordi de havde magtressourcerne til at få indflydelse. Det positive var, at de herved blev indlemmet i statens styring på en uformel måde. Det negative var, at de repræsenterede særinteresser. Sammenfaldet var dog, at der nu skete en forhandling mellem forskellige grupper i samfundet i højere grad end tidligere, hvor fællesskabsinteresserne skulle bære de politiske resultater igennem. Man kan kalde det for en sofistikeret demokratisk styreform. Sammenfattende kan man sige om epoken: De politiske magtrelationer blev på afgørende punkter ændret, og USA gik ind i en moderniseringsfase, som landet aldrig tidligere havde oplevet. Det var reformår i amerikansk politik og begyndelsen til etableringen af den moderne stat.